

Η αγία ένδοξος και πανεύφημος Μαρία η Μαγδαληνή υπήρξε η πιστή και αφοσιωμένη Μαθήτρια του Υιού και Λόγου του Θεού, η ακόλουθος της Υπεραγίας Θεοτόκου, η Διακόνισσα του Κυρίου και των Αποστόλων, η εκλεκτή Μυροφόρος, η Ευαγγελίστρια της Αναστάσεως, η Ισαπόστολος και κήρυκας της πίστεως.

Σ' αυτήν δόθηκε η χάρις να δη πρώτη μετά την Ανάσταση, μαζί με την Θεοτόκο, τον Αναστάντα Ιησού. Αυτή ευαγγελίσθηκε στους Αποστόλους την Ανάσταση του Κυρίου. Μέσα στα ιερά Ευαγγέλια δοξάζεται από τους αγίους τέσσερις Ευαγγελιστές, ως πρώτη μετά την Θεοτόκον, Μαθήτρια και Μυροφόρος. Πατέρες της Εκκλησίας μας την χαρακτηρίζουν σεμνή και σοφή παρθένον με ψυχική ωραιότητα. Η αγία Μαρία η Μαγδαληνή είναι «ωραίο και ευγενικό παράδειγμα γυναικείας αφοσιώσεως, που φθάνει στην αυταπάρνηση και τον ηρωισμό. Γιατί ας μην έχη η γυναίκα την μυϊκή δύναμη του ανδρός, έχει όμως πλούτο αισθημάτων. Και είναι αλήθεια πως τους ήρωες δεν τους κάνει η σωματική ρώμη, αλλά η πίστη και η ευψυχία. "Ηρίστευσαν γυναίκες τω σω Σταυρώ κρατυνθείσαι, Χριστέ παντοδύναμε" ψάλλει η Εκκλησία μας»¹.

* * *

Η καταγωγή της

Πατρίδα της ήταν η πόλη Μάγδαλα, γι' αυτό ο-νομάσθηκε Μαγδαληνή, εκ του τόπου καταγωγής της. Τα Μάγδαλα, κατά πάσα πιθανότητα, ευρίσκοντο στην Γαλιλαία, επί της δυτικής όχθης της λίμνης Τιβεριάδος. Καταγόταν από πλούσια και επιφανή οικο-γένεια. Οι γονείς της, ο Σύρος και η Ευχαριστία, ήταν εξαιρετικά ελεήμονες και φιλεύσπλαχοι. Ζούσαν με φόβο Θεού, τηρούσαν τις εντολές του παλαιού Νόμου (Μωσαϊκού), γιατί αυτός ο Νόμος επικρατούσε τότε, αν και πλησίαζε το τέλος του. Γεννούν, λοιπόν, οι μα-κάριοι αυτοί γονείς την μακαρία Μαρία. Όταν άρχι-σε αυτή να μεγαλώνη, δεν θέλησε να ασχοληθή με τα συνηθισμένα έργα των γυναικών της εποχής, δηλ. να υφαίνει και να γνέθη και να φτιάχνη λαμπρά υφάσμα-τα, αλλά διάλεξε να επιδοθή στις σπουδές και πήγε κοντά σε διδάσκαλο να μάθη γράμματα, κατά τον βιο-γράφο της Νικηφόρο Κάλλιστο Ξανθόπουλο². Έτσι μελέτησε όλη την Παλαιά Διαθήκη και ιδιαιτέρως α-γάπησε το Ψαλτήριον και τις Προφητείες. Εντρυφώντας στα βιβλία αυτά, ανίχνευε τις προρρήσεις των Προφητών για την έλευση του Χριστού και Μεσσίου. Μετά τον θάνατο των γονέων της, ενώ είχε πλέον κά-θε ελευθερία και εξουσία να περάση την ζωή της μέ-σα στη ραθυμία, την άνεση και την πολυτέλεια, συνέ-χισε να ζη με μελέτη και προσευχή. Την τρυφή και κάθε είδος αναπαύσεως απέφευγε, την καλοπέραση και τις ηδονές απέρριπτε. Μοίραζε τα πλούτη της και τα υπάρχοντά της σε όποιους είχαν ανάγκη. Με την ε-λεήμονα καρδιά της και την γενναιόδωρη μεγαλοψυ-χία της, άδειαζε τα επίγεια ταμεία της και συγκέντρω-νε στα ουράνια θησαυρούς άφθαρτους και αιώνιους. Διάλεξε να ακολουθήση τον δρόμο της αγνείας και παρθενίας. Για να διαφύλαξη την καθαρότητα σώμα-τος και ψυχής, απέφευγε τις πολλές συναναστροφές και κοσμικές εκδηλώσεις. Αυτήν την υψηλή, ενάρετη και ένθεη πολιτεία της βλέποντας ο εχθρός του ανθρωπίνου γένους, μισόκαλος Διάβολος, εφθόνησε και εφοβήθη. Ορμά εναντίον της με όλη του την δύναμη. Την πολιορκεί με τα σκοτεινά και πονηρά μηχανεύματα και τεχνάσματά του και στέλνει επτά πονηρά πνεύματα που την κυριεύουν³.

Περί των επτά δαιμονίων

Από τα επτά πονηρά πνεύματα ο Κύριος την εθεράπευσε και την ελύτρωσε. Διότι η μακαρία πλησίασε τον Δεσπότη και Σωτήρα Ιησού Χριστό με θερμή καρδιά και πίστη και έλαβε από τον Ιατρό των ψυ-χών και των σωμάτων την ίαση και θεραπεία.

Διαβάζουμε στο κατά Λουκάν άγιο Ευαγγέλιο (Λουκ. η', 1-3) «Κατά τον χρόνο που ακολούθησε, περνούσε ο Κύριος κάθε πόλη και χωριό, και εκήρυττε και edίδασκε το χαρμόσυνο άγγελμα της βασιλείας του Θεού. Μαζί με αυτόν ήταν και οι δώδεκα μαθητές και μερικές γυναίκες, οι οποίες είχαν θεραπευθή από Αυτόν από νόσους και βασανιστικές παθήσεις και από πνεύματα πονηρά και από ασθένειες. Η Μαρία, η οποία ελέγετο Μαγδαληνή, και από την οποία είχαν εκδιωχθή επτά δαιμόνια και η Ιωάννα, σύζυγος του Χουζά, ο οποίος ήτο οικονομικός διαχειριστής του Ηρώδη και η Σουσάννα και άλλες πολλές, οι οποίες υπηρετούσαν Αυτόν και προσέφεραν για την συντήρηση Αυτού και των Αποστόλων από τα υπάρχοντά τους».

Η άγια Μαρία η Μαγδαληνή ήταν άρρωστη αλλά όχι αμαρτωλή!

Στον Βίο της αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής (του οποίου η αρχή είναι: «Εγώ τους εμέ φιλούντας αγαπώ»⁴ διατυπώνονται τα εξής περί των επτά δαιμόνιων: «Όταν ακούς για τα επτά δαιμόνια να σκέπτεσαι τα πνεύματα που είναι τα αντίθετα των επτά αρετών. Δηλαδή πνεύμα αφοβίας Θεού, πνεύμα ασυνεσίας, πνεύμα αγνωσίας, πνεύμα ψεύδους, πνεύμα κeno-δοξίας, πνεύμα επάρσεως, πνεύμα κάλλους. Και όλα αυτά είναι αντίθετα και αντίπαλα όλων των αρετών. Γιατί κάθε αμαρτία έχει τον δαίμονά της δηλ. το πνεύμα που την ενεργεί».

Ο Θεοφάνης Κεραμεύς γράφει: «Αλλά να μην νομίση κανείς ότι η Μαρία είχε επτά δαίμονες. Αλλά ό-πως ακριβώς τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος ο-νομάζονται συνωνύμως επτά πνεύματα, καθώς ο μέγας Ησαΐας τα αριθμησε: "Πνεύμα σοφίας και συνέσεως, πνεύμα βουλήs, πνεύμα ισχύος και γνώσεως και ευσε-βειας και φόβου Θεού". Έτσι αντιθέτως και οι ενέργειες των δαιμόνων λέγονται δαίμονες. η ακηδία, η φειδωλία, η απείθεια, ο φθόνος, το ψευδός, η απλη-στία και κάθε πάθος είναι συνώνυμον του δαίμονος

που το εγέννησε. Όποιος, λοιπόν, είναι κυριευμένος από αυτά τα πάθη, κατέχεται από δαίμονες. Δεν ήταν λοιπόν καθόλου απίθανον και αδύνατον και η Μαρία η Μαγδαληνή να υποδουλώθηκε σε κάποια επτά πά-θη, από τα οποία λυτρώθηκε και ύστερα έγινε μαθή-τρια του Σωτήρος»5.

Και στον άγιο Μόδεστο, Πατριάρχη Ιεροσολύ-μων (α' ήμισυ ζ' αιώνας) διαβάζομε: «Τον συμβολικό αριθμό επτά και όταν πρόκειται περί της αρετής και όταν πρόκειται περί της κακίας, βλέπομε να χρησιμοποιή η Αγία Γραφή. Ευλόγως, λοιπόν, διαλέγει ο Σω-τήρας την Μαρία την Μαγδαληνή, από την οποία εξέβαλε επτά δαιμόνια, για να εκδίωξη μέσω αυτής, τον άρχοντα της κακίας (διάβολο) από την ανθρώπινη φύση. Διότι οι ιστορίες διδάσκουν την Μαγδαληνή αυτήν δια βίου παρθένον. Και αναφέρεται μαρτύριον της Μαρίας Μαγδαληνής, όπου γράφεται ότι για την άκραν παρθενίαν και καθαρότητά της, φαινόταν στους βασανιστές της, σαν καθαρό κρύσταλλο»6.

Την ίδια άποψη διατυπώνει περί των επτά δαιμο-νίων και ο Θεοφύλακτος Βουλγαρίας στην Ερμηνεία του στο Κατά Λουκάν Ευαγγέλιο: «Καθώς είναι επτά πνεύματα της αρετής έτσι είναι και εξ εναντίας επτά πνεύματα της κακίας. Ωσάν πως είναι Πνεύμα φόβου Θεού, έτσι είναι και εξ εναντίας Πνεύμα αφοβίας Θε-ού. είναι Πνεύμα συνέσεως, είναι και εναντίον Πνεύ-μα ασυνεσίας, και καθεξής τα λοιπά. Εάν το λοιπόν δεν εβγούν τα επτά ταύτα πνεύματα της κακίας από την ψυχήν, δεν δύναται τινάς ν' ακολουθή τον Χριστόν. Διότι πρώτον πρέπει να εβγάλη κανείς τον Σατανάν από λόγου του, και τότε να κατοικήση ο Χρι-στός»7.

Αυτά γράφουν οι Πατέρες της Εκκλησίας μας και αυτήν την ερμηνεία δίνουν όσον αφορά τα επτά δαι-μόνια.

Είναι κατασυκοφάντηση και βλάσφημος λόγος ε-ναντίον της αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής η ταύτι-σή της με την αμαρτωλή γυναίκα του Ευαγγελίου, η οποία στο σπίτι του Φαρισαίου άλειψε τα πόδια του Ι-ησού με μύρα. Έχει γίνει δυστυχώς μεγάλη παρερμη-νεία των περικοπών του ιερού Ευαγγελίου από (ορι-σμένους συγγραφείς ακόμη και εκκλησιαστικούς διό-τι εταύτισαν την αγία Μαρία την Μαγδαληνή με την αμαρτωλή γυναίκα, η οποία έπλυσε τα πόδια του Κυ-ρίου με τα δάκρυά της και τα άλειψε με μύρο, δείχνο-ντας την συντριβή της, τον σπαραγμό της καρδιάς της, και την μετάνοιά της για τις αμαρτίες της (Βλ. Λουκ. ζ' 36-50). Γι' αυτήν μιλά ο ιερός Λουκάς ανώνυ-μα: «Και γυνή ήτις ην αμαρτωλός εν τη πόλει». Στο α-μέσως επόμενο κεφάλαιο (Λουκ. η', 1-3), ομιλεί για την αγία Μαρία την Μαγδαληνή και αναφέρεται στην θεραπεία της από τον Ιησού. Αν η Μαρία η Μαγδα-ληνή ήταν η αμαρτωλός γυνή, ο άγιος Ευαγγελιστής δεν θα απέκρυπτε το όνομά της, ενώ αμέσως παρακάτω μιλάει συγκεκριμένα και ονομαστικά γι' αυτήν και για την θεραπεία της από τα επτά δαιμόνια. Το όνομα της αμαρτωλής και πόρνης γυναικός δεν αναγράφεται πουθενά μέσα στα ιερά Ευαγγέλια. Η αγία Μαρία η Μαγδαληνή όμως αναφέρεται συγκεκριμένα και ονο-μαστικά μετά την θεραπεία της, ως μαθήτρια και ακό-λουθος του Κυρίου και της Θεοτόκου Μητρός Του, ως Διακόνισσα των Αποστόλων και ως πρώτη των Μυροφόρων.

Στην Ορθόδοξη Υμνολογία μας της Μεγάλης Ε-βδομάδος, γίνεται πολύ καθαρά η διάκριση μεταξύ των γυναικείων αυτών προσώπων. Της πόρνης γυναι-κός που άλειψε μύρα τον Κύριο, της οποίας «μνείαν ποιείσθαι οι θειότατοι Πατέρες εθέσπισαν» τη Αγία και Μεγάλη Τετάρτη. Και της αγίας Μαρίας της Μα-γδαληνής ως Μυροφόρου και Ευαγγελιστρίας της Αναστάσεως του Σωτήρος. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσό-στομος ερμηνεύοντας τα άγια Ευαγγέλια, ερευνά και διευκρινίζει ποιες και πόσες ήταν οι γυναίκες που ά-λειψαν με μύρα την κεφαλήν και τα πόδια του Κυρίου και ουδεμίαν σχέσιν έχουν με την αγία Μαρία την Μαγδαληνή8. Ο άγιος Ιωάν. ο Χρυσόστομος έχει γράψει και Λόγους με θέμα την πόρνη γυναίκα που μετενόησε9 και η οποία είναι ένα πρόσωπο άγνωστο και ανώνυμο.

Πώς δημιουργήθηκε αυτή η πλάνη και αυτή η σύγχυση γύρω από το ιερό πρόσωπο της Αγίας Μα-ρίας της Μαγδαληνής; Η σύγχυση αυτή προήλθε από την Δύση και είναι αυτή άλλη μία παπική πλάνη.

«Συγχέεται συνήθως, μάλιστα δε εις την Δύσιν, και κακώς ταυτίζεται η Μαγδαληνή μετά της αμαρτω-λού γυναικός, η οποία στην οικία του Φαρισαίου Σίμωνος άλειψε τα πόδια του Ιησού με μύρα»¹⁰.

* * *

Μαθήτρια του Κυρίου Ακόλουθος τής Θεοτόκου

Ο φιλάγαθος λοιπόν και φιλεύσπλαγχνος Κύριος την εθεράπευσε δια της χάριτός Του και την ε-λευθέρωσε από τα επτά δαιμόνια. Και αυτή συναισθα-νόμενη την μεγάλη ευεργεσία, γεμάτη ευγνωμοσύνη για τα αγαθά που αξιώθηκε, άφησε τα πάντα και άρχι-σε να ακολουθή τον Σωτήρα και Διδάσκαλο, όπως έ-καναν οι Μαθητές και Απόστολοι. Απεκδύθηκε κάθε κακία και ενδύθηκε κάθε αρετή και αγαθότητα η μα-καρία Μαρία. Για τα επίγεια και για τους συγγενείς καθόλου πλέον δεν ενοιάζετο. Για τα αγαθά του κό-σμου, πλούτη, δόξα, ωραιότητα, καθόλου δεν εφρόντιζε. Έβλεπε τους χωλούς να θεραπεύονται, τους τυ-φλούς να αναβλέπουν, τα δαιμόνια να εκδιώκονται, να επιτιμώνται και να διασκορπίζονται από τον Δεσπότη Χριστό, τους παραλύτους να περπατούν. Από όλα αυ-τά και από τις μαρτυρίες των Γραφών καταλάβαινε ό-τι Αυτός είναι ο αναμενόμενος ελευθερωτής του Ισ-ραήλ. Αναγνώριζε ότι και άλλοι βέβαια, συνέβη να κατορθώσουν θαύματα, αλλά όχι με τέτοια εξουσία, με τέτοια δύναμη. Εκείνοι τα κατώρθωναν με προσευ-χή και σαν δούλοι. Σ' Αυτόν, όμως, το «Σοι λέγω» και το «Θέλω. καθαρίσθητι» ελέγοντο με μεγάλη εξουσία και κυριότητα. Τώρα περπατά επάνω στη θάλασσα ε-λαφρά, δίχως διόλου να βρέχεται. Ύστερα, με την δύ-ναμή Του, καταπαύει τον άνεμο. Ανασταίνει νεκρούς, σαν να είναι ο θάνατος ένας ύπνος. Αυτά όλα, που με τέτοια εξουσία διαπράττει, είναι γνώρισμα της θεϊκής Του δεσποτείας και δυνάμεως. Έτσι η μακαρία κατε-νόησε πλήρως και επίστεψε ότι Αυτός είναι αληθώς ο Υιός του Θεού. Και τον ακολουθούσε πιστά και αφο-σιωμένα,

υπηρετώντας Αυτόν και τους μαθητές Του και όσους Τον ακολουθούσαν. Τα πλούτη της, την περιουσία της, όλα τα διέθεσε στην διακονία των Μαθητών και του Κυρίου. Αλλά και με την Μητέρα Του, Θεοτόκο Παρθένο Μαριάμ, συνδέθηκε με σύνδεσμο φιλίας και αγάπης και με τους συγγενείς της. Και με όλους αυτούς που ακολουθούσαν τον Χριστό, όλη την συνοδεία των Μαθητών και Μαθητριών. Μάλιστα, ξεχώρισε μέσα στην συνοδεία των Μαθητριών ως πρώ-τη μετά την Θεοτόκο, όπως ο Πέτρος ξεχώριζε ως πρώτος και επί κεφαλής των Αποστόλων.

«Όπως ακριβώς, λένουν, ο αρχηγός των Αποστόλων ονομάστηκε Πέτρος για την ασάλευτη πίστη που είχε στον Χριστό, την Πέτρα, έτσι και αυτή έγινε αρχηγός των Μαθητριών για την καθαρότητά της και τον πόθο που είχε προς Αυτόν, και Μαρία ονομάστηκε από τον Σωτήρα, ομωνύμως προς την Μητέρα Του. Και όπως τον Δεσπότη ακολουθούσε ο χορός των Μαθητών, έτσι την Δέσποινα και Μητέρα του Κυρίου, ακολουθούσε ο χορός των μαθητευομένων γυναικών. Διότι στο Ευαγγέλιο γράφει "εθαύμαζον γαρ, ποτέ οι Μαθηταί ότι μετά γυναικός ελάλει"¹¹. Δηλ. α-πορούσαν και εθαύμαζαν οι Μαθητές γιατί είδαν τον Κύριο να συνομιλή με γυναίκα. Διότι ο Κύριος δεν συνήθιζε να συνομιλή με γυναίκες. Αλλά τον ευαγγελικό δρόμο της Μητρός του Δεσπότη, Υπεραγίας Θεοτόκου, που διέτρεχε με τον Υιό και Δημιουργό Της, και αυτές ακολουθούσαν μαζί της. Και διακονούσαν τον κοινόν Δεσπότην και Κύριον και τους Μαθη-τές Του από τα υπάρχοντά τους, σε ό,τι εχρειάζοντο»¹², γράφει ο άγιος Μόδεστος, αρχιεπίσκοπος Ιεροσολύμων.

* * *

Στο άχραντον πάθος

Σταυρώ καθηλούμενον Χριστόν, καθορώσα έκλαιες Μαγδαληνή και εκραύγαζες. Τί το ορώμενον; η ζωή πώς θνήσκεις, και η κτίσις βλέπουσα κλονείται και φωστήρες σκοτίζονται;13

Μέχρι το άχραντον Πάθος του Κυρίου ακολου-θεί ως πιστή Μαθήτρια και διάκονος. Την νύκτα της προδοσίας, όταν ο μαθητής προδίδει τον Διδάσκαλο και τον παραδίδει στα χέρια των αχάριστων και ασε-βών Ιουδαίων, μαζί με την Θεοτόκο Μαρία σπαράζουν από πόνο και αγωνία. Να πώς παρουσιάζουν πο-λύ παραστατικά οι άγιοι Ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος και Ιωάννης την παρουσία της αγίας Μα-ρίας Μαγδαληνής στην Σταύρωση του Κυρίου:

«Ήσαν δε εκεί και πολλές γυναίκες, οι οποίες από μακριά παρακολουθούσαν τα γεγονότα. Αυτές ακολού-θησαν τον Ιησούν από την Γαλιλαία και Τον υπηρε-τούσαν. Μεταξύ αυτών ήταν η Μαρία η Μαγδαληνή, η Μαρία η μητέρα του Ιακώβου και του Ιωσή, και η μητέρα των υιών του Ζεβεδαίου» (Ματθ. κζ' 55-56).

«Ήσαν δε και μερικές γυναίκες, που από μακριά παρακολουθούσαν τα γεγονότα, μεταξύ των οποίων ήτο και η Μαρία η Μαγδαληνή, και η Μαρία του Ια-κώβου του μικρού και του Ιωσή, και η Σαλώμη. Αυ-τές και όταν ευρίσκετο ο Ιησούς εις την Γαλιλαία Τον ακολουθούσαν και Τον υπηρετούσαν. Ήσαν ακό-μη και πολλές άλλες, οι οποίες είχαν ανεβή μαζί με Αυτόν από την Γαλιλαία εις τα Ιεροσόλυμα» (Μάρκ. ιε', 40-41).

«Οι στρατιώτες αυτά έκαναν. Στάθηκαν δε πλησίον εις τον Σταυρόν του Ιησού η μητέρα Του και η αδελφή της μητέρας Του, Μαρία του Κλωπά, και η Μαρία η Μαγδαληνή» (Ιω. ιθ', 25).

Από απόσταση στην αρχή παρακολουθούν δακρυ-σμένες, με πόνο και σπαραγμό ψυχής οι Μαθήτριες με την Θεοτόκο την πορεία του Κυρίου προς τον Γολ-γοθά και την ανάρτησή Του επί του Σταύρου. Μαζί τους, η αγία Μαρία η Μαγδαληνή πονεμένη αλλά ά-φοβη, παρακολουθεί το δράμα του Διδασκάλου. Συμπαραστέκεται στην θλιμμένη Μητέρα Του και προσπαθεί να την παρηγόρηση. Δίπλα στον Σταυρό, μαζί με την Θεοτόκο και τον αγαπημένο μαθητή του Κυρίου, Ιωάννη, ζει το αποκορύφωμα του θείου Δράματος. Αξίζει να παραθέσουμε εδώ τον θρήνο της Μαρίας της Μαγδαληνής, καθώς βλέπει τον Κύριο της δόξης επί του Σταυρού κρεμάμενο¹⁴:

«Τί είναι τούτο, Δέσποτα και Θεέ; Τόσο άπειρον το πέλαγος της ευσπλαχνίας Σου; Με αυτά σε ανταμείβουν εκείνοι που γεύθηκαν και απήλαυσαν όλα τα καλά των ευεργεσιών Σου; Σε έντυσαν με χιτώνα χλευαστικό αυτοί που Συ τους έντυσες με φόρεμα α-φθαρσίας και σαν αετός άνοιξες τις φτερούγες Σου και τους έβαλες επάνω στα μετάφρενά σου; Επάνω στην αγία κεφαλήν Σου, στεφάνι υβριστικό σου φόρεσαν, αυτοί που με δόξα και τιμή τους εστεφάνωσες; Εσύ που τους ελευθέρωσες από την σκλαβιά και την δουλεία της Αιγύπτου, καταδέχεσαι να λάβης ράπισμα απ' αυτούς; Με καλάμι χτυπούν την ακήρατη κεφαλή Σου, εκείνοι που προς χάριν τους χώριζες την θάλασσα στα δυο, κτυπώντας την με ράβδο; Χολή με όξος σε ποτίζουν αυτοί που τους έστειλες εξ ουρανού το μάννα σαν βροχή και από την πέτρα ανέβλυσες σαν ποτάμι το νερό, με ένα χτύπημα ραβδιού; Αυτούς που τους αξίωσες να περάσουν την Έρημο και να σωθούν, αυτοί σου προξενούν τους πόνους των καρφιών; Πες μας κάποιον λόγο παρήγορο, σ' εμάς που στεκόμαστε εδώ και σ' αντικρύζουμε με τόσο πόνο! Παρηγόρησε με λόγους τελευταίους, προ του θανάτου Σου, την Μητέρα Σου που εδώ κοντά Σου στέκεται. Τί μεγάλη παρηγοριά θα είναι για την Μητέρα Σου, τα λόγια αυτά προ του θανάτου. Μάλιστα, όταν αυτά τα λόγια λέγονται από έναν Μοναδικόν και αλησμόνητον Υιόν. Σε ποιον την εμπιστεύεσαι αναχωρώντας από την ζωή; Γιατί, μπορεί να σε γέννησε δίχως πόνους, αλλά τώρα ρομφαία τρυπά και πληγώνει την καρδιά της, καθώς Σε βλέπει σ' αυτήν την αθλιότητα. Πες λόγιο παρήγορο και στον Μαθητή, ο οποίος θα γίνη παρηγοριά της Μητρός Σου».

Εκεί, ακούει τον Κύριο να αρθρώνη τις τελευ-ταίες Του λέξεις. Να απευθύνη τον τελευταίο Του λό-γο στην Μητέρα Του, λέγοντας: «Μήτηρ, ιδού ο Υιός Σου» και στον αγαπημένο μαθητή Ιωάννη: «Ιωάννη, ιδού η μήτηρ σου» (Ιω. ι', 26-27). Και η Μαγδαληνή ξεσπά σε θρήνο που συνοδεύει τον θρήνο της Πανα-γίας Μητέρας, που σπαράζει και οδύρεται, ακούγο-ντας τον αγαπημένο Της Υιό, να αφήνη την τελευταία του λέξη «Τετέλεσται» μαζί με την τελευταία ανθρω-πινη πνοή Του επάνω στον Σταυρό.

* * *

Μυροφόρος

Έρρανε τον Τάφον η πρώτη Μυροφόρος Μαγδαληνή Μαρία¹⁵

Κάτω από τον Σταυρό, στέκεται η θαυμαστή Μα-ρία και περιμένει ακλόνητη. Στέκεται στον Γολγοθά και περιμένει με δέος. Βλέπει με προσοχή τι γίνεται. Δύο κρυφοί μαθητές του Κυρίου εμφανίζονται, ο βου-λευτής Ιωσήφ και ο Νικόδημος. Έχουν πάρει άδεια από τον Πιλάτο να θάψουν το Σώμα του Διδασκάλου. Αποκαθηλώνουν το Πανάγιο Σώμα από τον Σταυρό, το τυλίγουν με ευλάβεια και σεβασμό στο λευκό σενδόνι. Το αλείφουν με σμύρνα και αλόη. Το ενταφιά-ζουν μέσα στο λαξευμένο καινούργιο μνήμα, σ' ένα κήπο δίπλα στον Γολγοθά. Και οι Μαθήτριες του Κυ-ρίου «εθεώρουν που τίθεται».

«Και ήδη οψίας γενομένης, επειδή ην Παρασκευή, ο έστι προσάββατον, ελθών Ιωσήφ ο από Αριμαθαίας, ευσχήμων βουλευτής, ος και αυτός ην προσδεχόμενος την βασιλείαν του Θεού, τολμήσας εισήλθε προς Πιλάτον και ητήσατο το σώμα του Ιησού... και αγοράσας σινδόνα και καθελών αυτόν ενείλησε τη σινδόνι και κατέθηκεν αυτόν εν μνημείω, ο ην λελατομημένον εκ πέτρας, και προσεκύλισε λίθον επί την θύραν του μνημείου. Η Μαρία η Μαγδαληνή και Μαρία Ιωσή εθεώρουν που τίθεται» (Μάρκ. ιε'42-47).

«Και λαβών το σώμα ο Ιωσήφ ενετύλιξεν αυτό σινδόνι καθαρά και έθηκεν αυτό εν τω καινώ αυτού μνημείω ο ελατόμησεν εν τη πέτρα και προσκυλίσας λίθον μέγαν τη θύρα του μνημείου απήλθεν. Ην δε εκεί Μαρία η Μαγδαληνή και η άλλη Μαρία, καθήμενοι απέναντι του τάφου» (Ματθ. κζ' 59-61).

Οι δύο Μαθητές, Νικόδημος και Ιωσήφ ενταφίασαν το άγιο Σώμα του Κυρίου, αφού το άλειψαν μόνον με σμύρνα και αλόη. Αρώματα δεν επρόφθασαν να βά-λουν, γιατί επλησίαζε ήδη η νύκτα. Μετά τον ενταφιασμό αποχωρούν. Οι Μαθήτριες όμως δεν φεύγουν από τον Τάφο. Δεν μπορούν να αποχωριστούν τον λατρευτό τους Διδάσκαλο και Σωτήρα, ακόμη και τώρα που Εκείνος είναι νεκρός. Τώρα πιο πολύ επιθυμούν να εκφρά-σουν την αγάπη τους. Τα δάκρυα κυλούν ασταμάτητα. Θρήνοι, αναφιλητά, ανακατεμένα με προσευχές, με φιθύρους, με αναστεναγμούς. Σιγά-σιγά αρχίζει να πέφτη η νύχτα και το σκοτάδι να απλώνεται μέσα στον κήπο. Οι Μαθήτριες πρέπει να φύγουν. Όχι όμως για να κρυ-φθούν. Οι Απόστολοι κρύφθηκαν «δια τον φόβον των Ιουδαίων». Αυτές θα επιστρέψουν στον Τάφο, Μυρο-φόρες, φέρνοντας μύρα και αρώματα ακριβά και πολύ-τιμα, για να «μυρίσουν» το άχραντο Σώμα δηλ. να το α-λείψουν με αρώματα και μύρα. Να προσφέρουν στο Πανάγιο Σώμα Του τις νεκρικές τιμές, το λατρευτικό τους τελευταίο ιερό καθήκον στον Διδάσκαλο.

Έτσι η Μαρία η Μαγδαληνή με τις άλλες γυναί-κες επιστρέφουν στα Ιεροσόλυμα και

αγοράζουν αμέ-σως τα μύρα από την Παρασκευή το βράδυ, διότι το Σάββατο υπήρχε αργία, σύμφωνα με τον Νόμο. Το ε-σπέρας του Σαββάτου, όταν η αργία θα λήξει, θα αγο-ράσουν κι άλλα αρώματα¹⁶. «Κατακολουθήσασαι δε αι γυναίκες, αίτινες ήσαν συνεληλυθυίαι αυτώ εκ της Γαλιλαίας, εθεάσαντο το μνημείον και ως ετέθη το σώμα αυτού. Υποστρέψασαι δε ητοίμασαν αρώματα και μύρα. Και το μεν Σάββατον ησύχασαν κατά την ε-ντολήν» (Λουκ. κγ', 55-56). Περιμένουν να περάσει η ημέρα του Σαββάτου. Ησυχάζουν την ημέρα της αρ-γίας που επιβάλλει ο Νόμος. Με υπομονή, με σύνεση, με ωριμότητα, καρτερικές και συγκρατημένες. Κι ας συγκλονίζονται οι ψυχές τους από τα πιο δυνατά και ιερά συναισθήματα. Και η θαυμαστή Μαρία η Μα-γδαληνή, με θάρρος, με αυταπάρνηση, άφοβη, το βρά-δυ του Σαββάτου, ενώ ξημερώνει η Κυριακή, ξεκινά για τον Τάφο του Ιησού μαζί με τις άλλες Μυροφό-ρες γυναίκες. «Τη δε μια των σαββάτων όρθρου βαθέος ήλθον γυναίκες επί το μνήμα φέρουσαι α ητοίμασαν α-ρώματα, και τίνες συν αυταίς» (Λουκ. κδ', 1). Βρίσκο-νται οι άγιες και ηρωικές αυτές γυναίκες σ' ένα ξένο τόπο. Διατρέχουν τόσους κινδύνους. Τίποτε, όμως, δεν τις σταματά στον δρόμο τους. Δεν υπολογίζουν θυσίες, δεν υπολογίζουν την ζωή τους. «Το ασθενέστερον γένος ανδρειότερον εφάνη τότε», γράφει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος.

«Μάθε εξ ημών, πόση είναι η προθυμία της γυναι-κείας φύσεως εις τα καλά έργα και πόση η των αν-δρών. Των γυναικών την καλήν βουλήν (= απόφαση) δεν ηδυνήθη να την εμποδίση ούτε η ασθένεια της γυ-ναικείας φύσεως, ούτε η δυσφημία η οποία ακολουθεί εις όσας περιπατούσι την νύκτα, ούτε ο κοινός φόβος, όστις εκράτει (= κυρίευσε) τότε όλους τους φίλους του Χριστού, ούτε η έχθρα της συναγωγής, ούτε η μέ-θη των στρατιωτών, ούτε το αξίωμα του Πιλάτου, ού-τε η βαρεία βουλή των αρχιερέων, ούτε ο επικείμενος μέγας λίθος εις το μνήμα. Πάντα τα δύσκολα έδειξεν η προθυμία των γυναικών εύκολα. Τους κινδύνους εθεώρησεν κέρδος, τας ζημίας αμοιβήν. Όλην την μεγάλην προθυμίαν των ανδρών έσβεσε μία μικρά απει-λή παιδίσκης»¹⁷.

Ηρωική η αγία Μαρία η Μαγδαληνή, πρωτοπό-ρος της πίστεως. Ατρόμητη, αποφασιστική σαν μάρτυρας, δοσμένη ολόψυχα στον ιερό σκοπό της. «Αρ-γά την νύκτα της εβδομάδος, ήλθεν η Μαρία η Μα-γδαληνή και η άλλη Μαρία για να ιδούν τον τάφον» (Ματθ. κη', 1). Η αγία Μαρία η Μαγδαληνή έχει μία ξεχωριστή θέση μέσα στον όμιλο των Μυροφόρων και Μαθητριών. Βλέπομε ότι και οι τέσσερις Ευαγγε-λιστές αναφέρουν αυτήν πρώτη από όλες τις άλλες Μυροφόρες. «Και αφού πέρασε το Σάββατο, η Μαρία η Μαγδαληνή και η Μαρία η μητέρα του Ιακώβου και η Σαλώμη αγόρασαν το βράδυ του Σαββάτου αρώματα για να έλθουν

στον Τάφο και να αλείψουν τον Ιησού. Και πολύ πρωί της πρώτης ημέρας της εβδομάδος, έρχονται στο μνημείο, την ώρα που ο ανατέλλων ήλιος άρχιζε να διαλύη το σκοτάδι» (Μάρκ. ιστ', 1-2). Ειδικά ο άγιος Ευαγγελιστής Ιωάννης γράφει μόνον γι' αυτήν στο Ευαγγέλιό του και αυτήν μόνο αναφέ-ρει. Ξεκινάει μόνη της μέσα στη νύχτα. Ανυπομονεί να φτάση πρώτη στον Τάφο. Ήταν περισσότερο θερ-μή στην αγάπη της. Η Μαρία «πάνυ γαρ περί τον Διδάσκαλον φιλοστόργως έχουσα...» γράφει ο ιερός Χρυσόστομος¹⁸. Καθώς φτάνει, βρίσκει τον Τάφο αδειανό, τον λίθο αποκεκλισμένο. Και τότε σκέφτεται ότι κάποιοι έκλεψαν το Άγιο Σώμα του Ιησού (Ιω. κ', 1).

* * *

Κοντάκιον

Ήχος πλ. δ'. Τη υπερμάχω

Ως Μυροφόρον του Σωτήρος και Μαθήτριαν Μαγδαληνή και Αποστόλων ισοστάσιον.
Ανυμνούμεν σε Μαρία και εκβοώμεν. Παρρησίαν κεκτημένη προς τον Κύριον. Καθικέτευε
λυτρώσθαι πάσης θλίψεως Τους βιώντας σοι. χairois Λόγου Μαθήτρια.

* * *

Ἦχος β'. Ὅτε εκ του ξύλου.

Μύροις των θερμών σου πρεσβειών, ὦ Μαγδαλη-νή Μυροφόρε, Χριστόν ιλέωσαι, τον
φιλανθρωπότατον, Θεόν δεόμεθα, ὅπως πάσης ρυώμεθα, ανάγκης και βλάβης, και ποικίλων
θλίψεων, και περιστάσεων, πάντες οι τη ση προστασία, σπεύδοντες εν πίστει Μαρία, και
τους σουσ καμάτους μακαρίζοντες.

* * *

Ευαγγελίστρια της Αναστάσεως

Δεύτε από θέας γυναίκες ευαγγελίστριαι, και τη Σιών είπατε. Δέχου παρ' ημών χαράς
ευαγγέλια της Αναστάσεως Χριστού.19

Φαίνεται από τα άγια Ευαγγέλια ότι η θαυμαστή Μαρία η Μαγδαληνή πήγε πολλές φορές εκείνο το βράδυ του Σαββάτου στον Τάφο. Πήγε πρώτα μαζί με την Θεοτόκο νύχτα ακόμη, πολύ πριν ξημερώση (Βλ. Ματθ. κη', 1-10). Πήγε μαζί με άλλες γυναίκες αργό-τερα (Λουκ. κδ' 1-10 και Μάρκ. ιστ', 1-8). Ήρθε ακό-μη μία φορά μαζί με τους Αποστόλους Πέτρο και Ιω-άννη (Ιω. κ', 1-10). Οι ευσεβείς Μυροφόρες γυναίκες αξιώθηκαν αυτές πρώτες να ακούσουν από Άγγελο Κυρίου το ευφρόσυνο μήνυμα ότι «ηγέρθη ο Κύριος» και να γίνουν πρώτες και αψευδείς μάρτυρες της Ανα-στάσεως.

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς μας αναφέρει περί της επισκέψεως των Μυροφόρων στον τάφο: «Οι Μυ-ροφόρες ήταν πολλές και ήλθαν στον τάφο όχι μία φορά αλλά δύο και τρεις φορές, συντροφιά μεν αλλ' όχι οι ίδιες και κατά τον όρθρο όλες, αλλά όχι την ι-δια ώρα ακριβώς. Η δε Μαγδαληνή ήλθε πάλι μόνη της και έμεινε περισσότερο. Πρώτη απ' όλες ήλθε στον τάφο του Υιού του Θεού η Θεοτόκος, έχοντας μαζί της την Μαρία την Μαγδαληνή... Η Παρθενομήτωρ έφθασε την στιγμή που γινόταν ο σεισμός, αποκυλίσθηκε η πέτρα και ανοιγόταν ο τάφος και οι φύλακες ήταν παρόντες, αν και συγκλονισμένοι από τον φόβο. Γι' αυτό μετά τον σεισμό αυτοί ανασηκώ-θηκαν και κοιτάξαν αμέσως να φύγουν, ενώ η Θεομήτωρ εντρυφούσε στην θέα. Εγώ, πάντως, νομίζω ό-τι γι' Αυτήν πρώτη ανοιχθηκε ο ζωηφόρος εκείνος Τάφος. Ότι γι' Αυτήν άστραψε έτσι ο άγγελος, ώστε αν και ήταν ακόμη σκοτάδι, Αυτή με το πλούσιο φως του αγγέλου όχι μόνο να δη ότι ο τάφος ήταν άδειος, αλλά και τα εντάφια να είναι τακτοποιημένα και πολυτρόπως να μαρτυρούν την έγερση του ενταφιασθέντος. Ήταν δε προφανώς ο ευαγγελιστής άγγελος ο ι-διος ο Γαβριήλ, ο οποίος λέγει στις γυναίκες που ή-σαν μαζί με την Θεοτόκο: "Μη φοβείσθε εσείς, ζητείτα τον Ιησού τον σταυρωμένον; Αναστήθηκε. Ιδού ο τόπος όπου εκειτόταν ο Κύριος..." Η θεομήτωρ Παρ-θένος συνοδευομένη από τις άλλες Μυροφόρες επέ-στρεψε και ιδού ο Ιησούς τις συνάντησε λέγοντας. "χαίρετε". Η Θεοτόκος, όταν συνάντησε τον Υιό της και Θεό, πρώτη από όλες τις άλλες είδε και αναγνώρι-σε τον Αναστάντα, και προσπίπτοντας έπιασε τα πό-δια Του και έγινε Απόστολός Του προς τους Αποστό-λους. Η Θεοτόκος πριν από όλους, Αυτή είδε τον Α-ναστάντα και απήλαυσε τη θεία ομιλία Του. ...Πρώτη και μόνη άγγιξε τα άχραντα πόδια Του, έστω και αν οι Ευαγγελισταί δεν τα λέγουν φανερά όλα αυτά, μη θέλοντας να προσαγάγουν ως μάρτυρα της Αναστάσε-ως την Μητέρα, για να μη δώσουν αφορμή υποψίας στους απίστους»²⁰.

Μας αποκαλύπτει λοιπόν ο άγιος Γρηγόριος ο Πα-λαμάς, κινούμενος από αγάπη, αυτό που αναφέρεται συνεσκιασμένα από τους Ευαγγελιστές, ότι πρώτη απ' ό-λους τους ανθρώπους, η Θεοτόκος δέχθηκε το Ευαγγέ-λιο της Αναστάσεως του Κυρίου. Και ότι η αγία Μα-ρία η Μαγδαληνή και οι άλλες γυναίκες Μυροφόρες που είχαν έλθει ως τότε δεν κατενόησαν την σημασία των λόγων του αγγέλου και δεν εγνώρισαν αμέσως την αλήθεια. Διαπίστωσε μόνον την κένωση του Τάφου και έτρεξε η Μαρία η Μαγδαληνή στους Αποστόλους Πέ-τρο και Ιωάννη και τους μετέφερε μόνον αυτό, ότι δηλ. ο τάφος είναι άδειος. Και όταν η Θεοτόκος, μαζί με άλ-λες γυναίκες, επέστρεφε και συνήντησε στον δρόμο τον Ιησού και μίλησε μαζί Του και έπιασε τα άχραντα πό-δια Του, η αγία Μαρία η Μαγδαληνή δεν ήταν μαζί με την Μητέρα του Θεού, διότι είπε στους Αποστόλους: «εσήκωσαν τον Κύριο από το μνήμα και δεν γνωρίζουμε πού Τον τοποθέτησαν». Δεν είχε καταλάβει ακόμη τίπο-τε περί της Αναστάσεως. Οι δύο Μαθητές ήρθαν στον Τάφο τρέχοντας. Διαπίστωσαν ότι όσα τους είπε η γυ-ναίκα ήταν αληθινά. Μέσα στον άδειο τάφο ο Πέτρος με τον Ιωάννη είδαν τα οθόνια και το σουδάριον και έ-φυγαν. Η Μαρία η Μαγδαληνή, όμως, μένει κοντά στον Τάφο και κλαίει γοερά: «Ίστατο η Μαρία, έξωθεν του μνημείου κλαίουσα» (Βλ. Ιω. κ', 11). Κλαίει, γιατί χάθηκε το Σώμα του Κυρίου της και δεν ξέρει ποιος το πήρε. «Η χριστοφόρος Μαγδαληνή έμεινεν εμφιλοχω-ρούσα τω μνήματι και περιενόστει αλύουσα, και λιβάδας (ποταμούς) δακρύων ενστάζουσα, τη επιμόνω προσεδρία υψηλότερον τι караδοκούσα μαθειν»²¹.

Απαρηγόρητη κλαίει και θρηνεί, γιατί δεν μπορεί να αντέξει την στέρηση τέτοιου θαυμαστού Διδασκά-λου, Ευεργέτου και Σωτήρος. Γράφει ο άγιος Νικόδη-μος Αγιορείτης: «Ηξεύρουσι γαρ αι φιλόθεαι ψυχαί και καρδιαί τι αξίζει ο Θεός και ο Ιησούς, και δια τούτο, όταν τον στερηθούν, τρέχουν επάνω και κάτω, τον ζητούν επιπόνως, και χύνουν δι' Αυτόν αιματωμένα δάκρυα. όθεν και ο Δαβίδ έκλαιγε απαρηγόρητα δια την στέρησιν του Θεού. διό έλεγεν: "Έγεννήθη τα δάκρυά μου εμοί άρτος ημέρας και νυκτός, εν τω λέγεσθαί μοι καθ' εκάστην ημέραν. πού εστιν ο Θεός σου;" (Ψαλμ. μα', 4)

...Δια τούτο και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος ταύτην την σωτήριοιαν συμβουλήν δίδει εις κάθε ψυχήν να εί-ναι πρόθυμος και να δακρύη, ίνα αξιωθή να απολαύ-ση νοερώς εκείνα που ηξιώθησαν να ιδούν αι μυροφό-ροι αισθητώως, ούτω λέγων: "Καν Μαρία τις ης, καν η άλλη Μαρία, καν Σαλώμη, καν Ιωάννα, δάκρυσον ορθρία. ιδε πρώτη τον λίθον ηρμένον, τυχόν δε και τους Αγγέλους και Ιησούν αυτόν" (Λόγος εις το Πάσχα)... Βλέπε, αγαπητέ αναγνώστα, πόσην μεγάλην ωφέλειαν προξενούν τα δάκρυα. Διότι αυτά έκαναν τις Μυροφό-ρους γυναίκες να ιδούν τον Αναστάντα Χριστόν. αυ-τά τις έκαναν να ιδούν τους Αγγέλους. αυτά

τις αξίω-σαν να γίνουν της Αναστάσεως πρώται κήρυκες, και να χρηματίσουν των Αποστόλων και Ευαγγελιστών του Κυρίου ευαγγελίστριαι»²².

Για τον θρήνο της Μαρίας της Μαγδαληνής έξω από τον Τάφο γράφει ο ιερός Χρυσόστομος: «Το γυναικείο φύλο διακρίνεται κατά κάποιον τρόπο για την λεπτότητα των αισθημάτων του και έχει μεγαλύτερη τάση προς οίκτο. Αυτό το λέγω, για να μην απορήσης, γιατί τέλος πάντων, η Μαρία θρηνούσε πικρά στον τάφο, ενώ ο Πέτρος δεν έκανε κάτι παρόμοιο... Οι μαθητές, λοιπόν, έφυγαν για να επιστρέψουν στα Ιεροσόλυμα, ενώ εκείνη στάθηκε κοντά στον τάφο. Ήταν μεγάλη παρηγοριά να βλέπη το μνήμα. Να, την κοιτάζεις, που σκύβει και θέλει να δη τον τόπο όπου βρισκόταν το σώμα, προκειμένου να παρηγορηθή; Γι' αυτό και έλαβε μεγάλο μισθό, γι' αυτήν την μεγάλη φροντίδα της. Γιατί εκείνο που δεν είδαν οι Μαθητές, το είδε πρώτη η γυναίκα. Είδε δηλ. δύο Αγγέλους, να κάθονται ο ένας προς το μέρος των ποδιών και ο άλλος προς το μέρος της κεφαλής, με λευκή ενδυμασία και το πρόσωπο γεμάτο από πολλή φαιδρότητα και χαρά»²³. Από την εμφάνιση των δύο Αγγέλων η Μα-ρία μένει έκπληκτη, θαμπωμένη από το παράδοξο θέα-μα. «Γυναίκα, γιατί κλαίς; Ποιον ζητείς;» Την ρω-τούν. Και αυτά τα είπαν, κατά κάποιον τρόπο σαν να την επέπλητταν:

-Γιατί κλαίς, αφού τόσα είδες; Ακόμη φοβείσαι και δεν μπορείς να εννοήσης τίποτε υψηλότερο; Ακό-μη αμφιβάλλεις και διστάζεις; Ποιον ζητείς; Εκείνον που ηγέρθη; Που αναστήθηκε; Βλέπεις Αγγέλους να κάθονται μέσα στον τάφο και εσύ ακόμη πιστεύεις, ό-τι εσύλησαν το Σώμα; Ποιος μπορεί να κλέψη Βασι-λέα που φρουρείται από αγγελική φρουρά;

Και εκείνη λέγει: «Πήραν τον Κύριό μου από το μνημείο, και δεν γνωρίζω πού τον έβαλαν» (Ιω. κ', 13). Αυτό που είπε προηγουμένως στους Αποστόλους, αυτό λέγει και στους Αγγέλους.

«Αλλ' ω της καλής καρτερίας! Ω της επαινετής πολυπραγμοσύνης! Ου παρείδεν αυτήν ο ποθούμενος. Ουκ αφήκε τη απιστία βυθίζεται ο ζητούμενος. Αλλά τον ζέοντα πόθον ιδών, αυτομάτως εφιστάται» (Θεοφ. Κεραμέως Ομιλία ΛΕ', εις το όγδοον εωθινόν).

Τότε, στράφηκε πίσω η Μαρία και βλέπει τον Ιη-σού! Πώς εστράφη ξαφνικά προς τα πίσω, ενώ μιλού-σε με τους Αγγέλους; Από την όψη και το βλέμμα των Αγγέλων, από την έκπληξή τους και την στάση τους, μόλις αντίκρυσαν τον Κύριο. Γυρίζει και αυτή προς τα πίσω και βλέπει τον Ιησού. Και εκείνος την ρωτάει: «Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητείς;» (Ιω. κ', 15). Δεν Τον αναγνωρίζει ακόμη. Τα μάτια της «εκρατούντο του μη επιγνώναι αυτόν» (Βλ. Λουκ. κδ', 16), ό-πως έγινε με τους δύο Μαθητές που βάδιζαν προς την Εμμαούς. Ίσως δεν Τον αναγνώρισε αμέσως, επειδή τα μάτια της θάμπωσαν από το πολύ κλάμα και δεν έ-βλεπε καθαρά. Ίσως ακόμη δεν είχε φέξει καλά η μέ-ρα. Ίσως, διότι έτσι ο ίδιος ο Ιησούς οικονομησε, εμ-φανιζόμενος με την πιο ταπεινή και κοινή ενδυμασία, ώστε να τον νομίση για κηπουρό. Και του λέγει: «Κύριε, εάν εσύ τον πήρες στα χέρια σου, πες μου που τον έχεις τοποθετήσει, κι εγώ θα τον πάρω από ε-κεί». Ω της γυναικείας αγάπης! «Ω της ευνοίας και φιλοστοργίας της γυναικός!» (Ιωάννης Χρυσόστο-μος). Και η απάντηση; Το άκουσμα του ονόματός της από το γλυκύ στόμα του Κυρίου: «Μαρία!» . Στρέφε-ται, λέγει, αυτή τότε και συγκλονισμένη από το άκου-σμα, αυθόρμητα απαντά: «Ραββουνι» δηλ. Διδάσκαλε. Ο Θεός Λόγος, που γνωρίζει και βλέπει τους διαλογι-σμούς και τις καρδιές των ανθρώπων, δεν την αφήνει να βασανίζεται άλλο. Φώτισε τον νου της, φώτισε τους οφθαλμούς της να δη και να κατανόηση ποιος εί-ναι αληθινά αυτός που της μιλά. Σπεύδει τότε να αγκαλιάση και να ασπαστή τα πόδια του Κυρίου. Αλ-λά Αυτός την αποτρέπει και της λέγει: «Μη μου άπτου. ούπω γαρ αναβέβηκα προς τον Πατέρα μου» (Ιω. κ', 17). Στάσου μακριά. Μη με εγγίζεις. Επειδή ήτο ακόμη η Μαρία ατελής κατά το φρόνημα, και Τον αναζητούσε στον Τάφο ως άνθρωπο, θέλει να α-νυψώση το φρόνημά της, ώστε να μην τον νομίζη πλέον άνθρωπο, αλλά και Θεό. «Μη με πλησιάσης, μη με αγγίξης». Δεν φέρω πλέον το ίδιο φθαρτό σώ-μα, την σάρκα της παχύτητος και της φθοράς. Το Σώ-μα αυτό δεν μπορείτε να το πλησιάσετε και να το αγ-γίξετε. «Επειδή η διάνοιά σου δεν ήγγισε το ύψος του σχετικά μ' εμέ μυστηρίου, ότι ενώ είμαι Θεός, τώ-ρα βλέπομαι σε σώμα, και μάλιστα θεοειδές, γι' αυτό μη μ' εγγίζεις»²⁴.

Και ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης γράφει σχετικώς: «Ας μη ζητήσουμε ανάμεσα στους νεκρούς αυτόν που ζη. Ο Κύριος απωθει όποιον τον ζητεί μ' αυτόν τον τρόπον, λέγοντάς του "μη μου άπτου". Όταν ανεβώ στον Πατέρα μου τότε θα σου επιτρέπεται να με αγγίξης. Θέλει να πη

μην αποτυπώσεις στην πίστη σου την σωματική και δουλική μορφή μου, αλλά να λατρεύεις αυτόν που βρίσκεται στην δόξα του Πατέρα και υπάρχει με την μορφή του Θεού και που είναι Λό-γος του Θεού»²⁵.

«Το Μη μου άπτου μπορεί να σημαίνει και την νοητή προσέγγιση και επαφή. Διότι (η Μαρία) ήθελε να ερευνήση πώς οικονομήθηκε το Μυστήριο της Α-ναστάσεως. Την απομακρύνει και την αποθαρρύνει α-πό τέτοιου είδους ερωτήσεις και είναι σαν να της λέγει, μην ερευνάς και θέλεις να εξετάσης αυτά που εί-ναι πάνω από τις δυνάμεις σου και τα μέτρα σου. Για-τί ακόμη δεν μπορείς να ανεβής και να φθάσης σε τέ-τοιου είδους μυσταγωγία. Επειδή "Δεν ανέβηκα ακό-μη προς τον Πατέρα μου", ώστε κι εσάς να σας ελκύ-σω και να σας ανεβάσω στην υψηλότερη θεωρία και γνώση που θα γίνη με την κάθοδο σ' εσάς του Αγίου Πνεύματος»²⁶.

Μεγάλη τιμή για την Μαρία να αξιωθή να ιδή τον Κύριο, πρώτη μετά την Θεοτόκο. Μεγάλη ευτυχία για την Μαρία να ιδή πρώτη τον Αναστάντα Ιησού και να μιλήση μαζί Του, μετά την Θεοτόκο. Μεγάλη η τι-μή να την στείλη στους Αποστόλους, να μάθουν και αυτοί την χαρμόσυνη είδηση. Διότι αμέσως μετά προ-σθέτει: «Πορεύου δε προς τους αδελφούς μου και ειπέ αυτοίς. αναβαίνω προς τον πατέρα μου και πατέρα υ-μών, και Θεόν μου και Θεόν υμών» (Ιω. κ' 17). Και συνεχίζει ο άγιος Ευαγγελιστής Ιωάννης: «Έρχεται Μαρία η Μαγδαληνή απαγγέλουσα τοις μαθηταίς ότι εώρακε τον Κύριον, και ταύτα είπεν αυτή». Γίνεται η Μαρία Μαγδαληνή των Αποστόλων απόστολος, των Μαθητών κήρυκας, των Ευαγγελιστών ευαγγελίστρια. Ο Χριστός την διάλεξε γι' αυτήν την υψηλή διακονία και αποστολή. «Αυτή, λοιπόν, φεύγει -λέγει ο ιερός Χρυσόστομος- για να αναγγείλη αυτά στους Μαθη-τές. Τόσο σπουδαίο πράγμα είναι, λέγει, η προσεδρία²⁷ και η καρτερία» (Ερμηνεία στο κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο, Ομιλία Πστ').

* * *

Η ορθόδοξη υμνολογία μας, βασισμένη στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, αποτύπωσε τον συγκινητικό διά-λογο της Μαρίας Μαγδαληνής με τον Ιησού, έξω α-πό τον Τάφο, σ' έναν υπέροχο ύμνο:

«Εις το μνήμα σε επεζήτησεν, ελθούσα τη μια των Σαββάτων, Μαρία η Μαγδαληνή. μη ευρούσα δε ωλοφύρετο, κλαυθμώ βοώσα. Οίμοι! Σωτήρ μου, πώς ε-κλάπης πάντων βασιλεύ; Ζεύγος δε ζωηφόρων Αγγέ-λων, ένδοθεν του μνημείου εβόα. Τι κλαίεις, ω γύναι; Κλαίω, φησίν, ότι ήραν τον Κύριόν μου του τάφου, και ουκ οίδα που έθηκαν αυτόν. Αυτή δε στραφείσα ο-πίσω, ως κατείδέ σε, ευθέως εβόα: Ο Κύριος μου και ο Θεός μου, δόξα σοι»²⁸.

«Λίαν πρωί έδραμε η Μαρία στον τάφο και γι' αυ-τό ευαγγελίζεται το μυστήριο της Αναστάσεως. Η προθυμία της γυναικός υπερέβη την προθυμία των αν-δρών. Δεν έπρεπε αυτή πρώτα να δεχθή της χαράς τα μηνύματα; Ας απολαύση πρώτη της Αναστάσεως την χαρά εκείνη που εδοκίμασε και του πάθους την πικρότητα. Ας γίνη μηνύτρια της Αναστάσεως εκείνη που το Ποτήριο του θανάτου του Κυρίου πρώτη είδε. Ε-λάτε, γυναίκες, εσείς που ξεπεράσατε με την προθυμία σας τους Αποστόλους, και γι' αυτό αξιωθήκατε την θεία οπτασία, ελάτε να διώξετε από τις καρδιές των Μαθητών το σκοτάδι της δειλίας. Ελάτε να τους μηνύσετε την έλευση του Κυρίου. Γίνετε δάσκαλοι σ' αυτούς που θα διδάξουν όλη την οικουμένη. Δώστε φως σ' εκείνους που ετοιμάζονται να διασκορπίσουν σ' όλην την γη την αλήθεια του αληθινού Φωτός. Δείξτε σ' αυτούς πόση είναι η διαφορά της μεγαλοψυ-χίας, της προθυμίας, της τόλμης, που κατοικεί στις καρδιές των γυναικών από τις καρδιές των ανδρών. Ας μάθουν από την δική σας προθυμία, πόσος φόβος τους κυριεύει. Επειδή τον καιρό που εκείνοι έψαξαν τα πιο σκοτεινά και κρυφά μέρη για να κρυφθούν, ε-σείς τρέξατε στον Τάφο και δεν υπολογίσατε ούτε τον φόβο των εχθρών, ούτε την λύσσα των Φαρισαίων, ούτε τις απειλές των Γραμματέων. Το σκοτάδι σας φά-νηκε φως, οι οπλισμένοι στρατιώτες συνοδοιπόροι σας, οι απειλές των αρχιερέων βοηθοί σας στον σκο-πό σας να "μυρίσετε" δηλ. να αλείψετε με μύρα το δεσποτικόν σώμα»²⁹.

Η Μαρία Μαγδαληνή αγγελιοφόρος προς τους Μαθητές. Από το στόμα της θα διαλαληθή το μήνυμα της Αναστάσεως, «χαράς ευαγγέλια της Αναστάσεως Χριστού». Αυτό, όμως ήταν και θεϊκή οικονομία. Διό-τι από την γυναίκα ήλθε η λύπη στον κόσμο. Η προμήτωρ Εύα έγινε πρόξενος λύπης στον Αδάμ. Μία γυ-ναίκα πάλι θα γίνη τώρα μηνυτής της χαράς στους άν-δρες. Γυναίκα έφερε την πτώση. Αλλά και γυναίκα θα διακηρύξη το σωτήριο γεγονός της Αναστάσεως.

«Το χαίρει ταις Μυροφόροις φθεγξάμενος, τον θρήνον της Προμήτορος Εύας κατέπαυσας, τη Αναστάσει Σου, Χριστέ ο Θεός. τοις Αποστόλοις δε τοις σοις κηρύττειν επέταξας. ο Σωτήρ εξανέστη του μνήματος»³⁰.

Ισαπόστολος

Μετά από όλα αυτά η Μαρία η Μαγδαληνή έμει-νε στα Ιεροσόλυμα, μαζί με την Υπεραγία Θεοτόκο και τις άλλες γυναίκες. Ύστερα από την Ανάληψη του Κυρίου στους Ουρανοίς, όπως διαβάζομε στις Πράξεις των Αποστόλων, συνήθιζαν να συγκεντρώ-νονται στο υπερών και να προσεύχονται μαζί με τους Αποστόλους και όλους τους Μαθητές του Κυρίου. «Όλοι αυτοί με μια ψυχή και με μια καρδιά α-κούραστα προσεύχονταν και εδέοντο στον Θεό μαζί και με άλλες ευσεβείς γυναίκες, που είχαν ακολουθή-σει τον Κύριο, όπως επίσης μαζί με την Μαρία την μητέρα του Ιησού και με αυτούς που ενομιζοντο α-δελφοί του» (Πράξ. α', 14). Εκεί στα Ιεροσόλυμα, η αγία Μαρία η Μαγδαληνή επιδόθηκε σε σπουδαίο φι-λανθρωπικό έργο μαζί με την Θεοτόκο, μοιράζοντας τα πλούτη της στους φτωχούς.

Ύστερα από την Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος την ημέρα της Πεντηκοστής, οι Απόστολοι διασκορπίστηκαν σε διάφορους τόπους για να κηρύξουν το Ευαγγέλιο, σ' όλα τα έθνη και σ' όλους τους λαούς, όπου τους κατηύθυνε το Άγιο Πνεύμα. Και η μακαρία Μαρία, όπως λέγει κάποια παράδοση, ξεκίνησε να φθάσει στην Ρώμη, για να ζητήσει από τον Καίσαρα Τιβέριο³¹ να αποδώσει δικαιοσύνη για τον άδικο θάνατο του Ιησού Χριστού. Ακολουθώντας τον δρόμο και την ζωή των Αποστόλων, αρχίζει την μακρινή οδοιπορία, καταφρονώντας κόπους, εμπόδια και δυσκολίες. Καθ' οδόν διδάσκει και κηρύττει. Διηγείται και διακηρύττει την Ανάσταση του Κυρίου. «Και ποιος μπορεί να διηγηθή τις δυσκολίες που της έτυχαν στην οδοιπορία; και πόσον πλήθος προσείλκυσε στην πίστη δια της σαγήνης του Ευαγγελίου; Αυτά τα γνωρίζουν καλώς όσοι μελετούν με σπουδή και επιμέλεια τα χρονικά της Ιταλίας, εις τα οποία σώζονται ιστορίες ότι πολύ εδοξάσθη η μακαρία από τον Θεό» γράφει ο Νικηφ. Κάλλιστος Ξανθόπουλος. Και συνεχίζει: «Αλλά και προς αυτόν τον Καίσαρα Τιβέριον παρουσιάσθηκε και καλά εξετέλεσε την αποστολή της. Δεν θα πίστευε ποτέ κανείς ότι θα είχαν καλύτερο τέλος -όσα δηλαδή έπρεπε να πάθουν- αυτοί που εσταύρωσαν τον Χριστό, ο Άννας, ο Καϊάφας και ο Πιλάτος, καθώς ιστορούν άνθρωποι φιλαληθέστατοι». Αφού δικάσθηκαν και τιμωρήθηκαν οι σταυρωτές του Κυρίου, η μακαρία Μαρία η Μαγδαληνή κατήχησε τους πιστούς στην Ρώμη και τους στερέωσε στην πίστη -συνεχίζει ο ίδιος βιογράφος. Και αφού κήρυξε στην Ρώμη, περιηγήθηκε όλη την Ιταλία και Γαλλία. Και επέστρεψε στα Ιεροσόλυμα, αφού πρώτα πέρασε από την Αίγυπτο, την Φοινίκη, την Συρία και την Παμφυλία. Σ' όλες αυτές τις χώρες edίδασκε και εκήρυττε το Ευαγγέλιο και την πίστη στον Αναστάντα Ιησού. Στα Ιεροσόλυμα μικρό διάστημα παρέμεινε μαζί με την Υπεραγία Θεοτόκο, ως την Κοίμησή της.

Κατά την παράδοση της Εκκλησίας μας, η αγία Μαρία Μαγδαληνή μετέβη κατόπιν στην Έφεσο, όπου ζούσε και edίδασκε ο ηγαπημένος μαθητής, ο υιός της βροντής, Ιωάννης. Στην Έφεσο συναντήθηκε με τον Μαθητή, συμμετείχε στο κήρυγμά του και έγινε βοηθός του και συμπαραστάτης του στις δοκιμασίες και στις θλίψεις του, στην φυλάκισή του και σε όλα του τα δεινά. Στην Έφεσο, η Αγία, οδήγησε πολλούς στην πίστη και στην επίγνωση της αλήθειας. Ο λαός της Εφέσου την ετίμησε και την ευλαβήθηκε δεόντως. Μετά τον θάνατό της το πάντιμον και πάνσεπτον σώμα της ενταφιάσθηκε οσιοπρεπώς από τον άγιο Απόστολο και Ευαγγελιστή Ιωάννη, σ' ένα σπήλαιο κοντά στην Έφεσο, σαν πολύτιμος θησαυρός. Κατά την ώρα της ταφής, επιτελέσθηκαν πολλά θαύματα, καθώς και τους μετέπειτα χρόνους, μέχρι της σήμερα, η Αγία δεν σταμάτησε να θαυματοουργή. Το έτος 890 μ.Χ. ο βασιλεύς Λέων Στ' ο Σοφός (886-912), έκανε ανακομιδή του αγίου λειψάνου της και το

μετέ-φερε από την Έφεσο στην Κωνσταντινούπολη. Μαζί με τον αδελφό του Αλέξανδρο, το έλαβε επάνω στους ώμους του και το απέθεσε με ευλάβεια στον Ναό που αυτός έκτισε επ' ονόματι του Αγίου και Τετραημέρου φίλου του Χριστού Λαζάρου στην Κωνσταντινούπολη. Το άγιο λείψανο τοποθετήθηκε μάλιστα στο αρι-στερό μέρος του Ιερού Βήματος, μέσα σε ασημένια θήκη. «Τελείται δε αυτών η Σύναξις», την 4η Μαΐου, «εν τη ευαγεστάτη Μονή τη παρά του αυτού βασιλέως επ' ονόματι του Αγίου Λαζάρου συστάση». Εκ του κοινού αυτού εορτασμού της ανακομιδής των λειψά-νων της Αγίας μετά του Αγίου Λαζάρου, στην Μονή του οποίου εναπετέθησαν υπό του βασιλέως Λέοντος, πολλοί εταύτισαν την αγία Μαρία Μαγδαληνή, λαν-θασμένα, με την αγίαν Μαρίαν, την αδελφή του Λαζά-ρου, η οποία είναι διαφορετικό πρόσωπο³².

Η Εκκλησία μας εορτάζει την μνήμη της αγίας Μυροφόρου και Ισαποστόλου Μαρίας Μαγδαληνής την 22 Ιουλίου. Επίσης την συνεορτάζει μαζί με τις άλλες Μυροφόρες Άγιες Γυναίκες, την τρίτη Κυρια-κή μετά το Πάσχα, την Κυριακή των Μυροφόρων. Η ανακομιδή των λειψάνων της εορτάζεται στις 4 Μαΐου.

Και αναφέρομεν επίσης και τούτο, ότι της Μυρο-φόρου και Ισαποστόλου Μαρίας της Μαγδαληνής η ιερά χειρ, βρίσκεται στην Ιερά και Σεβάσμια Μονή της Σιμωνόπετρας, στο Αγιώνυμον Όρος του Αθω, θαύματα βρύουσα και χάριτας ιαμάτων πηγάζουσα ως ποταμός αένναος.

* * *

Εζησε ζωή ισάγγελη και έγινε σεβαστή και σ' αυτούς τους Αγγέλους. Και υπερτέρησε όλων των α-γίων ως τότε γυναικών που ευηρέστησαν τον Θεό, αλ-λά και όλων των μεταγενεστέρων αγίων μαρτύρων γυ-ναικών και ασκητριών. Επειδή είδε και ε γνώρισε και υπηρέτησε τον ίδιον τον Χριστόν, τον αληθινό Νυμφίο των ψυχών τους. Και ό,τι είναι οι Απόστολοι με-ταξύ όλων των Αγίων, τούτο είναι η Μαγδαληνή με-ταξύ όλων των αγίων Γυναικών, όσες δια της πολι-τείας των ευηρέστησαν τον Θεό. Διότι τις μεν εμιμήθη στον ζήλο, από τις άλλες φάνηκε ανώτερη και σε όλες έγινε παράδειγμα θεαρέστου πολιτείας, γράφει ο Νικηφόρος Κάλλιστος Ξανθόπουλος.

Έτσι από τα πολλά που αξίζουν να σου πούμε, λί-γα μπορέσαμε να σου αποδώσουμε «Μαρία θαυμαστή και υπέρτιμε. συ δε τας αθανάτους νυν οικούσα σκηνάς και συν αγγέλοις περί τον θρόνον χορεύουσα τον δεσποτικόν και τας υπέρ του κόσμου ποιουμένη λιτάς»³³, αίτησαι δοθήναι ημίν πταισμάτων άφεσιν και το μέγα έλεος.

Ταις της Αγίας Σου Μυροφόρου πρεσβειαις, Χριστέ ο Θεός, ελέησον και σώσον ημάς. Αμήν.

Απολυτίκιον

Ήχος α'. Τον τάφον σου Σωτήρ

Χριστώ τω δι' ημάς, εκ Παρθένου τεχθέντι, σεμνή Μαγδαληνή, ηκολούθεις Μαρία, αυτού τα δικαιώματα, και τους νόμους φυλάττουσα. όθεν σήμεραν, την παναγίαν σου μνήμην, εορτάζοντες, αμαρτημάτων την λύσιν, ευχαις σου λαμβάνομεν.

Κοντάκιον

Ἦχος δ'. Ο υψωθείς εν τω Σταυρώ.

Ο υπερούσιος Θεός εν τω κόσμω, μετά σαρκός επιφοιτών Μυροφόρε, σε αληθή μαθήτριάν προσήκατο, ὅλην σου την ἔφεσιν, προς αὐτόν κεκτημένην. ὅθεν και ἰάματα επετέλεσας πλείστα. και μεταστάσα νυν εν ουρανοῖς, υπέρ του κόσμου πρεσβεύεις εκάστοτε.

Μεγαλυνάριον

Λόγοις λαμπρυνθείσα τοις του Χριστού, κόσμου την ἀπάτην, καταλέλοιπας, και αὐτῶ προσήλθες, Μαγδαληνή Μαρία, και τούτῳ ηκολούθεις, ψυχῆς θερμότητι.

1. Μικρός Συναξαριστής, εκδ. «Αποστολικῆς Διακονίας».

2. Βλ. Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθόπουλου, «Λόγος εις την Αγίαν Μυροφόρον και Ισαπόστολον Μαρίαν την Μαγδαληνήν», PG. 147, 540-576.

3. Ένθα ανωτέρω. |

4. Ο Βίος αυτός εξεδόθη μαζί με την Ασματική Ακολουθία της Αγίας και του Αγίου Σίμωνος του Μυροβλύτου, επιμέλεια του καθηγουμένου της Ι. Μονής Σίμωνος Πέτρας, Αρχιμανδρ. Ιε-ρωνύμου, εν Αθήναις 1924.

5. Βλ. Θεοφάνους Κεραμέως «Ομιλίες εις Ευαγγέλια Κυριακά και Εορτάς», Ομιλία εις το Τρίτον Εωθινόν.

6. Μοδέστου, αρχιεπισκ. Ιεροσολύμων «Εις τας Μυροφό-ρους» εκ της Βιβλιοθήκης Φωτίου, αρχιεπισκόπου Κων/πόλεως και P.G. 104, 244.

7. Θεοφύλακτου Αρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, «Ερμηνεία εις τα Τέσσερα Ιερά Ευαγγέλια».

8. Βλ. Αγ. Ιω. Χρυσοστόμου Ερμηνεία στο Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον, Ομιλία Π' και Ερμηνεία στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον Ομιλία Ξβ'. Επίσης και αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, Ερμηνεία εις το Τριώδιον της Μεγ. Τετάρτης, Εορτοδρόμιον Τόμ. Β', σελ. 109-112, εκδ. «Ορθόδ. Κυψέλη».

9. Βλ. «Εις την πόρνην και εις τον Φαρισαίον, τη αγία και μεγάλη Τετάρτη». P.G. τόμ. 59, 531.

10. Βλ. Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 8, σελ. 726.

11. Εννοεί την συνομιλία του Ιησού με την Σαμαρείτιδα στο φρέαρ του Ιακώβ. Βλ. Ιω. δ', 27.
12. Αγίου Μοδέστου, αρχιεπισκ. Ιεροσολύμων, Λόγος «Εις τας Μυροφόρους» P.G. 104, 244.
13. Στιχ. προσόμοιον Εσπερινού, 22ας Ιουλίου, Μηναίων.
14. Εκ του Εγκωμιαστικού Λόγου εις την Αγίαν Μαρίαν την Μαγδαληνήν, Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου.
15. Εγκώμια εις την Θεόσωμον Ταφήν του Κυρίου (εξ αρχαίου Τριωδίου).
16. Οι ευσεβείς θεόφρονες Μυροφόροι γυναίκες ήταν πολλές αλλά οι Ευαγγελιστές αναφέρουν μόνον τις σπουδαιότερες. Μνημονεύονται η Μαρία Μαγδαληνή, η Μαρία, μητέρα του Ιακώβου και του Ιωσή, η Σαλώμη, σύζυγος του Ζεβεδαιού και μητέρα των Αποστόλων Ιακώβου και Ιωάννου, η Μαρία του Κλωπά, η Ιωάν-να, σύζυγος του Χουζά επιτρόπου του Ηρώδη, η Σωσάννα, η Μα-ρία και η Μάρθα, οι αδελφές του Λαζάρου. Μαζί μ' αυτές ήταν και άλλες γυναίκες, που είχαν έλθει από την Γαλιλαία, ακολουθώ-ντας τον Κύριο.
17. «Λόγος εις την Κυριακήν των Μυροφόρων» εκ της «Ευαγγελικής Σάλπιγγος» Μακαρίου του εν Πάτμω.
18. Αγίου Ιωάν. Χρυσοστόμου Ερμηνεία στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, Ομιλία ΠΕ'.
19. Στιχηρόν των Αίνων (ήχ. πλ. α') της Κυριακής του Πά-σχα.
20. Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, Ομιλία ΙΗ', «Εις την Κυριακήν των Μυροφόρων», ΕΠΕ τόμ. 9.

21. Βλ. Θεοφάνους Κεραμέως, Ομιλία ΛΕ', Εις το όγδοον εωθινόν.

22. Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Ερμηνεία εις τον Κανόνα της Κυριακής του Πάσχα, Εορτοδρόμιον τόμ. Β' σελ. 313-314, έκδ. «Ορθοδόξου Κυψέλης».

23. Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου Ερμηνεία στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, ομιλία Πστ'.

24. Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, Ομιλία εις την Κυριακή των Μυροφόρων, ΕΠΕ τόμ. 9.

25. Αγ. Γρηγορίου Νύσσης, Έργα, ΕΠΕ, τόμ. 10 σελ. 485.

26. Θεοφ. Κεραμέως, Ομιλία ΛΕ', Εις το όγδοον εωθινόν.

27. Προσεδρία είναι η επιμονή, η παραμονή κοντά σε κά-ποιον και η φροντίδα γι' αυτόν με πολλή αγάπη.

28. Παρακλητική, Αίνοι Κυριακής, γ' ήχου.

29. Μακαρίου του εν Πάτμω, ένθ. άνωτ.

30. Κοντάκιον, Κυριακής Μυροφόρων, ήχος β'.

31. Τιβέριος = Ρωμαίος αυτοκράτορας, βασίλεψε κατά τα έτη 42 π.Χ. - 37 μ.Χ.

32. Ο Δοσίθεος Ιεροσολύμων στην «Δωδεκάβιβλο» λέει ότι ο Λέων ο Σοφός έφερε στην Κωνσταντινούπολη και το ιερόν λείψανον της Μαρίας της αδελφής του Λαζάρου.

33. Βίος αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής εκ του «Μηνολογίου» τόμ. 2ος (Menologii Anonymi Byzantini. Saeculi X, τόμοι 2).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ» ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ